

Sammanställning av lärarenkät för det nationella provet i svenska och svenska som andraspråk årskurs 3, VT 2022

Under våren har lärare som utfört det nationella provet i svenska och svenska som andraspråk för årskurs 3 haft möjlighet att svara på en enkät om provets utförande, dess utformning och bedömning. I år deltog 425 lärare från hela Sverige. Jämförbara data hämtas från år 2019 eftersom provet blev inställt år 2020, och endast 13 enkäter skickats in efter provet 2021. År 2019 deltog 692 lärare i enkäten – detta innebär att deltagandet minskade med 39 procent i en jämförelse mellan 2019 och 2022 års enkäter. Under åren 2011–2015 besvarades enkäten varje år av över tusen lärare. I år svarade 98 procent av de deltagande lärarna (416 stycken) att de undervisar i svenska och 40 procent (169) att de undervisar i svenska som andraspråk. Många undervisar alltså i båda ämnena.

Provet som helhet, genomförande och lärarinformation¹

I det stora hela är omdömet om provet positivt. I tabell 1 nedan redovisas lärarnas omdöme om provet som helhet.

Tabell 1. Provet som helhet är bra.

	Instämmer helt	Instämmer till stor del	Instämmer till viss del	Instämmer inte alls	Totalt
Andel	63 %	33 %	4 %	0 %	419

Nästan alla instämmer helt eller till stor del i att provet i sin helhet är bra. De som ”instämmer helt” eller ”till stor del” är något fler än år 2019. I tabell 2 redovisas lärarnas uppfattning om elevernas reaktioner på provet.

Tabell 2. Hur var elevernas reaktioner på det nationella provet i svenska/svenska som andraspråk?

	I huvudsak positiva	I huvudsak negativa	Både positiva och negativa	Varken positiva eller negativa	Totalt
Andel	77 %	1 %	15 %	0 %	418

Den stora majoriteten av lärarna anser att eleverna har varit i huvudsak positiva till det nationella provet. I kommentarerna framgår det bland annat att A-delen var speciellt uppskattad men att faktatexten innehöll många detaljer som gjorde det svårt för eleverna att komma ihåg.

Provet består av åtta delprov som prövar förmågorna tala och samtala, läsa samt skriva. I tabell 3 nedan presenteras lärarnas uppfattning om kopplingen mellan provet och undervisningen.

Tabell 3. I vilken grad har det som provet prövar behandlats i undervisningen?

	I hög grad	I ganska hög grad	I ganska låg grad	Nästan inte alls	Totalt
Andel	78 %	22 %	0 %	0 %	423

¹ Tabellerna i sammanställningen summerar till 99 - 101 procent på grund av avrundningsfel.

Nästan åtta av tio lärare menar att man har jobbat med det som provet prövar i undervisningen i hög grad. Ungefär en femtedel svarar att provet och undervisningen överensstämmer i ganska hög grad.

Lärarnas åsikter om provets omfattning redovisas i tabell 4.

Tabell 4. Vad anser du om omfattningen av det nationella provet i svenska/svenska som andraspråk?

	Alldeles för omfattande	Lagom omfattande	Borde vara mer omfattande	Totalt
Andel	8,4 %	89,4 %	2,2 %	418

De allra flesta anser att omfattningen är lagom. Bland de som tycker att provet är *för* omfattande är en vanligt förekommande kommentar att administrationen och organisationen kring provet är mycket omfattande och att det tar för mycket tid från undervisningen. Framförallt uppmärksammas delprovet med enskild högläsning som särskilt tidskrävande men antalet delprov lyfts också upp som betungande för några lärare att genomföra.

Instruktioner för genomförandet av provdelarna finns i lärarinformationen. I tabell 5 nedan presenteras lärarnas uppfattning om denna.

Tabell 5. Lärarinformationen (gröna häftet) ger mig tillräckligt med information för genomförandet av provets olika delar

	Instämmer helt	Instämmer till stor del	Instämmer till viss del	Instämmer inte alls	Inget svar	Totalt
Andel	85 %	13 %	1 %	0 %	1 %	425

Drygt 8 av 10 "instämmer helt" (en ökning från 2019 där 50,6 % instämde helt). 14 procent (61 lärare) saknade något ur lärarinformationen. I frikommentarerna efterfrågas att numreringen av delproven följer den ordning de ska genomföras samt att häftet skulle kunna presenteras i två versioner: en kort version och en längre version.

Andraspråkselever, nyanlända och elever undantagna från proven

Samtliga lärare (425) svarade på frågan om hur många elever som hade genomfört proven i deras respektive klass/grupp. Dessa lärare uppgav att 10 060 elever sammanlagt har genomfört proven. I tabell 6 redovisas hur många av lärarna som hade någon eller några elever som undantagits från det nationella provet i deras klass/grupp.

Tabell 6. Har några elever undantagits från det nationella provet i din klass/grupp?

	Ja	Nej	Inget svar	Totalt
Andel	42 %	57 %	1 %	425

Drygt 40 % svarade att någon eller några elever undantagits från det nationella provet i deras klass/grupp. Totalt uppgav lärarna att 285 elever, dvs. nästan 3 procent hade undantagits från proven. I detta finns det en liten felmarginal eftersom 5 lärare (drygt 1 %) inte svarade på frågan huruvida elever hade undantagits. Av kommentarerna framkommer det att de flesta elever som undantagits

från proven är nyanlända och inte kan svenska tillräckligt bra. Andra vanliga orsaker är att eleven/eleverna har en språkstörning, är i början av sin läs- och skrivutveckling, har en funktionsnedsättning som gör det svårt att genomföra provet, har psykisk ohälsa eller hög frånvaro.

Hur lärarna anser att det nationella provet fungerat för elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk redovisas i tabell 7.

Tabell 7. Hur har det nationella provets olika delar fungerat för elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk?

	Bra	Ganska bra	Mindre bra	Dåligt	Totalt
Andel	34 %	53 %	12 %	1 %	281

Lite mer än 85 procent av lärarna som hade en åsikt gällande provet i relation till kursplanen i svenska som andraspråk tyckte att proven fungerade ganska bra eller bra för dessa elever. I detta är det värt att notera att även lärare som *inte* undervisade i svenska som andraspråk svarade på denna fråga. Många lärare skriver att den upplevda svårighetsgraden varierar i och med hur långt eleverna kommit i sin kunskapsutveckling i svenska. För t.ex. nyanlända kunde det vara svårt att göra proven då vissa ovanliga ord var svåra att förstå för dessa elever.

Anpassningar

340 lärare svarade att de hade gjort Anpassningar för en elev/flera elever vid genomförandet av provet. Totalt uppgav dessa lärare att 1360 elever hade fått göra proven med någon form av anpassning, vilket är i genomsnitt drygt 3 elever per lärare. När lärarna specificerar varför Anpassningar har gjorts nämns bland annat anledningar som neuropsykiatriska funktionsnedsättningar samt läs- och skrivsvårigheter, att eleven har annat modersmål eller ej godkända kunskaper i svenska samt finmotoriska utmaningar. Anpassningar som har gjorts är bland annat att eleverna genomför provet i enskilda rum med en mindre grupp, att de använder digitala hjälpmedel istället för att skriva för hand, att de får förlängd provtid eller pauser, att instruktioner upprepas, att texten blir förstora samt att eleverna enbart gör vissa delprov. Några lärare anger att texten har blivit uppläst av lärare och att lärare säger var eleverna kan hitta svaren i texten. Dessa förfaringsätt är *inte* tillåtna Anpassningar inom provets ram.

Delproven

Nedan följer en redogörelse för lärarnas åsikter om respektive delprov. I tabell 8 och 9 redovisas åsikterna om delprovets kvalitet och svårighetsgrad.

Tabell 8. Vad är din uppfattning om delproven i svenska/svenska som andraspråk?

	Bra	Ganska bra	Ganska dåligt	Dåligt	Totalt
Delprov A	71 %	24 %	4 %	1 %	407
Delprov B	71 %	23 %	5 %	0 %	408
Delprov C	71 %	23 %	5 %	0 %	409
Delprov D	72 %	24 %	4 %	0 %	407
Delprov E	72 %	25 %	3 %	0 %	408
Delprov F	74 %	23 %	3 %	0 %	408
Delprov G	72 %	23 %	4 %	1 %	407
Delprov H	69 %	25 %	5 %	1 %	402

Generellt sett tyckte de allra flesta lärarna att samtliga prov var "bra" eller "ganska bra". Proven fick allihop liknande omdömen, där delprov H utmärker sig som en aning mindre uppskattat. Dock har en större andel än år 2019 angett att de tycker att delproven är "ganska bra" i stället för "bra" och förklaringarna till den förändringen kan i viss mån utläsas i fritextkommentarerna. I fritextkommentarerna uttrycks en särskild elevuppskattning för delprov A. Delprov B lyfts av några lärare som "lite för svårt" på grund av icke-elevnära ord. Likaså delprov H benämner flera lärare som ett prov med för många detaljer gällande exempelvis årtal och förkortningar för eleverna att minnas. Andelen lärare som ansåg att läsprovets texter var elevnära var ungefär lika många som ansåg att de inte var det.

Tabell 9. Hur bedömer du svårigheten på respektive delprov?

	För lätt	Lagom	För svårt	Totalt
Delprov A	10 %	89 %	1 %	424
Delprov B	2 %	92 %	6 %	424
Delprov C	1 %	93 %	5 %	424
Delprov D	3 %	93 %	4 %	424
Delprov E	4 %	95 %	2 %	423
Delprov F	5 %	94 %	1 %	423
Delprov G	14 %	84 %	2 %	422
Delprov H	3 %	90 %	7 %	418

En majoritet av lärarna ansåg att provet var lagom svårt. I kommentarerna finner man blandade åsikter kring delprov H. Delprov H var även provet som flest kommenterade. Att texten handlade om en kvinnlig idrottare var explicit uppskattat av vissa, medan andra ifrågasatte elevnärligheten i en text som handlar om en specifik sport. En vanligt förekommande kommentar var att texten i delprovet mätte "minnesförmåga i stället för förmågan att producera en faktatext". Även delprov B nämndes återkommande i kommentarerna som ett delprov med svåra ord, framför allt för elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk, medan andra lärare ansåg att läsproven har en för låg kravnivå. I kommentarsfältet efterfrågar många lärare högre krav på framför allt interpunktion i delprov G, men också på stavning. Delprov A beskrivs av några lärare som speciellt uppskattat av eleverna, och av ett par lärare som icke-inspirerande. Några lärare menar att delprov A är för lätt och för svårbedömt. Flera lärare kommenterar att delprov D hade många svårlästa ord i början av texten, vilket blev ett problem för många elever när det gällde att komma in i texten.

Lärarna fick också en fråga om vad de tyckte om de ändringar som hade skett i hur delprov H genomförs. 49 procent hade ingen åsikt i frågan medan 47 procent ansåg att förändringarna var bra eller ganska bra. Bland de 4 procent som inte uppskattade förändringarna nämns ett "invecklat tillvägagångssätt" i genomförandet av delprov H samt att rasten var krävande på lärarresurser och påverkade elevernas minne negativt när provet skulle återupptas. Ett flertal lärare uppskattade rasterna. Men de flesta lärare hade inte märkt av någon förändring alls.

Bedömning

Syftet med provet är att vara ett stöd i bedömningen av elevernas generella nivå i svenskämnet. I tabell 10 redovisas lärarnas uppfattning om huruvida provet uppfyller detta syfte. De flesta instämmer helt

eller till stor del i att provet är ett stöd för bedömningen. Andelen som instämmer helt är något större än år 2019.

Tabell 10. Provet som helhet är ett stöd för bedömningen.

Instämmer helt	Instämmer till stor del	Instämmer till viss del	Instämmer inte alls	Totalt
61 %	31 %	8 %	0 %	423

Kapitel 4 i bedömningsanvisningarna – "Analys och uppföljning" – hade syftet att vara ett lärarstöd i analysen av elevernas visade kunskaper. Majoriteten av de svarande lärarna höll med om detta. 79 procent "instämde helt" eller "instämde till stor del" att kapitlet hade varit ett stöd. Bland kommentarerna beskrivs kapitlet som "tydligt och bra" och att det även var stöd för att planera bedömarträffar, medan ett flertal lärare fann kapitlet överflödigt. Ett flertal kommenterar att de var glada över elevexemplen i kapitel 2 medan vissa lärare efterfrågade fler exempel – speciellt elevtexter som hade blivit "ej godkända".

I bedömningsanvisningarna används begreppen *indikera* och *befara*, vilka är en del av läsa-skriva-räkna-garantin, som ett stöd i bedömningen. I tabell 11 redovisas lärarnas åsikt i detta.

Tabell 11. I vilken grad anser du att begreppen *indikera* och *befara* är ett stöd i bedömningen av det nationella provet?

I hög grad	I ganska hög grad	I ganska låg grad	Nästan inte alls	Totalt
17 %	58 %	18 %	7 %	423

En majoritet av lärarna ansåg att begreppen *indikera* och *befara* fungerat som ett stöd i bedömningen av provet. Bland kommentarerna skriver vissa av lärarna att begreppen ger "riktmärken" och tydliggör när insatser behövs för eleven, medan andra lärare menar att begreppen är överflödiga eftersom lärarna redan vet vilka elever som är i behov av insatser. Ett fåtal lärare undrar hur begreppen ska tolkas. Begreppens användbarhet undersöktes ytterligare och redovisas i tabell 12 och 13.

Tabell 12. I vilken grad anser du att dina elevers provresultat med begreppet *indikera* fångar upp fler elever i behov av stöd än vad som skulle varit fallet annars?

I hög grad	I ganska hög grad	I ganska låg grad	Nästan inte alls	Totalt
8 %	50 %	27 %	16 %	422

Tabell 13. I vilken grad anser du att provresultaten ger dig stöd att fånga upp elever som befars inte nå kunskapskraven i svenska eller svenska som andraspråk för årskurs 3?

I hög grad	I ganska hög grad	I ganska låg grad	Nästan inte alls	Totalt
17 %	49 %	22 %	12 %	420

Nästan samtliga kommentarer handlar om samma sak som lärarna uttryckte tidigare: begreppen är antingen överflödiga eller bekräftar endast det som lärarna redan är medvetna om. En lärare skriver att begreppen kan vara stöd för att fånga upp elever som är nya på skolan. Ett flertal lärare skriver också att *om* elever skulle fångas upp på grund av provresultaten och bedömningsstöden skulle det

ändå inte finnas tid att sätta in korrekta åtgärder innan terminens slut. I detta nämner en lärare Skolverkets bedömningsstöd och Legilexi som viktigare verktyg.

Övriga synpunkter

En återkommande åsikt är att proven tar för mycket tid i anspråk från undervisningen. Några nämner att det är låga krav för godkänt framför allt när det gäller interpunktion, samt att provresultaten bekräftar det lärarna redan vet om eleverna är också upprepade kommentarer från lärarna. Fler textexempel för bedömning är också efterfrågat, samt att proven inte behövs plastas in vid leverans.

Slutligen, 87 procent av de svarande lärarna anger att de besvarade enkäten individuellt (även om vissa förtydligar att de har diskuterat svaren med kollegor och sambedömare). 12 procent anger att de besvarade enkäten i grupp och gav gemensamma svar.